

Śluzowiec jako metoda. Etnografia praktyk naukowych

Śluzowce (Myxomycetes) to jednokomórkowe organizmy klasyfikowane w ramach królestwa pierwotniaków; szacuje się, że wyewoluowały ok. 0,5-1 mld lat temu. Pierwotnie zostały zaklasyfikowane jako grzyby ze względu na podobny wygląd, miejsca występowania i cykl rozrodczy. Jednak w połowie XX wieku odkryto, że nie zachowują się jak grzyby, posiadają za to pewne cechy zwierzęce: potrafią się poruszać w poszukiwaniu jedzenia, a żywią się bakteriami i zarodnikami grzybów. Tworzą dostrzegalne gołym okiem struktury w postaci komórczaka – wielkiej komórki z milionami jąder komórkowych w środku.

Śluzowiec, który budzi największe zainteresowanie, to *Physarum polycephalum*. Jego nazwę można przetłumaczyć jako wielogłowy śluz. Posiada on cechy, które czynią go przedmiotem badań nie tylko biologów, ale również filozofów, socjologów, informatyków i artystów, ponieważ mimo bardzo prostej budowy wykazuje zachowania, które przez badaczy są interpretowane jako zaczątki pamięci, inteligencji i zdolności uczenia się. Jego hodowla nie wymaga specjalistycznego sprzętu, co sprawia, że śluzowiec funkcjonuje nie tylko w uniwersyteckich laboratoriach, ale również wśród osób zajmujących się biologią amatorsko w ramach ruchu DIY i w coraz liczniejszych otwartych laboratoriach biologicznych (*open wetlabs*) prowadzonych przez organizacje pozarządowe.

Physarum polycephalum zasłynęło m.in. tym, że potrafi znaleźć wyjście z labiryntu i odtworzyć schemat tokijskiego metra, służy jako biologiczny sterownik dla urządzeń elektronicznych i jako maszyna obliczeniowa. Może być również potraktowany jako model ludzkich zachowań, co wykorzystuje artystka Heather Barnett, która w swoich projektach poszukuje połączeń, podobieństw i analogii pomiędzy zachowaniami ludzi i zwierząt. Natomiast artysta i filozof Jonathon Keats zainicjował projekt Plasmodium Consortium (2017-2018), w ramach którego *Physarum polycephalum* zostało zatrudnione jako wizytujący profesor w Hampshire College, w Amherst, USA, gdzie jego zadaniem było rozwiązanie palących problemów społecznych, takich jak polityka imigracyjna czy uzależnienia.

Pomimo dużej liczby projektów naukowych i artystycznych wykorzystujących *Physarum polycephalum*, nie ma do tej pory badań analizujących społeczno-kulturowe aspekty tego zjawiska. Można jednak założyć, że zainteresowanie śluzowcem jest ściśle powiązane z rozwojem biosztuki, biohackingu, biologii DIY – zjawisk, które są odpowiedzią na rozwój nauk biologicznych i biotechnologii, który z jednej strony stawia nowe pytania o miejsce ludzi wśród innych istot żywych, relacje między jednostką a otoczeniem, definicję jednostki, mechanizmy ewolucji itd., a z drugiej – dostarcza narzędzi do praktykowania biologii przez osoby bez kierunkowego wykształcenia.

Niniejszy projekt ma na celu zbadanie, dlaczego *Physarum polycephalum* może mieć coś do powiedzenia o ludziach, ich instytucjach i społecznych zachowaniach. W ramach jakich praktyk naukowych śluzowiec i ludzie stają się do siebie podobni? Czym są ludzie i czym jest śluzowiec w tej relacji? Jakie teorie, procedury i metody badań pozwalają potraktować śluzowca jako narzędzie badań społecznych?

Odpowiedzi na te pytania dostarczy wieloterenowe badanie etnograficzne w trzech celowo dobranych lokalizacjach: na uniwersytecie, w otwartym laboratorium biologicznym i w nieformalnej grupie biohackerów. Taki wybór terenu badań pozwoli opisać nie tylko eksperymenty ze śluzowcem, ale również nowe zjawiska społeczne związane z rozwojem biotechnologii i demokratyzacją dostępu do niej oraz uchwycić ewentualne różnice w podejściu do śluzowca w trzech różnych kontekstach społecznych.